

Teadusnõunikud kui teaduskommunikaatorid

Liina Eek

Teadusprogrammide osakonna juhataja, ETAg

11.11.2022

Teadusnõunikud Eestis

Eestis loodi teadusnõunike võrgustik aastatel 2015 – 2020.

Kaasrahastab RITA programm ERDF vahenditest.

10 ministeeriumis ning Riigikantseleis kokku 14 teadusnõuniku töökohta.

Teadusnõunikuks olemise eeltingimus on kas **doktorikraadi olemasolu** või **vähemalt 4-aastase akadeemilise teadustöö kogemus**.

Praegu tööl olevatest teadusnõunikest valdaval enamusel on doktorikraad.

<https://www.etag.ee/rahastamine/programmid/rita/teadusnõunikud-ministeeriumites-ja-riigikantseleis/>

Teadusnõunike näidis ametijuhend, iga ministeerium vastavalt oma vajadustele muudab

1. Teadusnõunik osaleb ministeeriumi **TA prioriteetide** välja töötamisel ning koordineerib nende täitmist;
2. on kaasatud TA tegevustega seotud **poliitikakujundamise ja rakendamise protsessi** (strateegiate, uuringute kava, meetmete ja õigusaktide väljatöötamine) ning **TA eelarve planeerimisse**;
3. esindab TA küsimustes ministeeriumi **komisjonides, nõukogudes ja töörühmades**.
4. koostöö teiste ministeeriumide ja teadusasutustega ning kohalike ja rahvusvaheliste teadusorganisatsioonidega, eesmärgiga kujundada **koostööpartnerite võrgustik**;
5. **omab ja levitab oma valdkonna TA-d puudutavat informatsiooni ja teadmisi, mh ka teiste riikide analoogsetest kogemustest**;
6. **informeerib HTM-i ministeeriumi TA seisukohtade ja prioriteetide osas** (mh seoses TA infrastruktuuridega);
7. **valmistab ette ühinemist** EL ühisprogrammide, Euroopa Teadusruumi algatuste jms rahvusvaheliste TA initsiatiividega ning **koordineerib siseriiklikult nendes osalemist**;
8. osaleb Eestit huvitavate **rahvusvaheliste TA tegevuste** väljaselgitamise protsessis koostöös Eesti TA asutuste, ETAgiga ning HTM-iga ning vastutab ühinemiseks vajaliku dokumentatsiooni ette valmistamise eest.

Teadusnõunikud

Kommunikatsiooni saab vaadelda mitmel tasandil:

1. Ministeeriumisisene;
2. Ministeeriumideülene ja ministeeriumide vaheline;
3. **Kommunikatsiooni teadlaskonnaga (policy for science: teadlaskonnale ministeeriumi huvide ja vajaduste kommuniqueerimine);**
4. **science for policy (S4P)– teadlaskonnast tuleva info tõlkimine ametnike keelde;**
5. *Kommunikatsioon meediaga, laiema publikumiga (tädi Maaliga);*
6. Rahvusvaheline kommunikatsioon (Eesti vajaduste vahendamine); rahvusvahelise kogemuse ja teadmise Eestisse toomine.

2021-2022 viis Civitta läbi RITA programmi mõju hindamise, mille käigus hinnati muuhulgas ka teadusnõunike süsteemi. Kommunikatsiooni teema leidis vähe kajastust. Peamiselt toodi välja järgmist:

Teadusnõunike rolli hinnatakse kõrgelt, sh nende rolli ministeeriumisisese TA alase töö koordineerimisel kui **ministeeriumite vahelise kommunikatsiooni ja infovahetuse suurendamisel**.

Tegevuse eesmärkide veelgi paremat saavutamist on pärssinud ebaselgus teadusnõuniku rolli eesmärkide ja ootuste osas. Tihti on teadusnõunikud ministeeriumites **ülekoormatud** ja märkimisväärse osa nende tööülesannetest moodustavad **administratiivse iseloomuga tegevused**.

https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2022/03/Lopparuanne_RITA-mojuanaluus-1.pdf

Uuringute edukat läbiviimist pärsivad ministeeriumite ja teadusasutuste töö eripärad ja sellest tulenev teineteise mitte mõistmine.

Ülikoolide esindajad tõid välja, et omavahelisele kommunikatsioonile ning üleüldiselt kogu projekti edukusele aitab kaasa, **kui tellija meeskonnas on inimene, kel on doktorikraad või akadeemilise teadustöö kogemus ning seega mõistab n-ö teadlaste keelt.**

Ministeeriumite sisuosakondades ei tööta üldjuhul teadusliku kompetentsiga inimesi, mistõttu nende teadlikkus teaduse tegemisest ja teadustöö eripäradest on madal. **Valdavalt on teadusnõuniku rolli loomine ministeeriumite ja teadusasutuste vahelist mõistmist suurendanud.**

Teadusnõunikud

Kevadel 2021 korraldas Euroopa Teadusuuringute Ühiskeskus (**Joint Research Center, JRC**) mitmeid seminare teadusnõustamisest, sh keskendus üks Eesti vajadustele ja võimalustele.

https://knowledge4policy.ec.europa.eu/event/science-policy-making-estonia-09-march-2021_en

Selle peamised tulemused **teadusnõunike kui kommunikaatorite** osas on järgmised:

1. Väike maa, kõik-tunnevad-kõiki printsiip: võimaldab mitteametlikke sidemeid, tohutu võrgustikupotentsiaal, tihedad suhted ja kiire juurdepääs teadmistele: **aitab luua usaldust poliitikakujundajate ja teadlaste vahel.**
2. S4P (*science for policy*) jaoks on vaja **suhtlemisoskust**. Teadusteabe edastamine tavainimestele ja poliitikakujundajatele peab olema kiire, arusaadav ja selge, tuleb tegeleda ka ebakindlusega.
3. **Ministriumide teadusnõunike võrgustik on parandanud info liikumist ning tugevdanud suhteid Eesti Teadusagentuuri ja kõigi ministriumide vahel.**

Teadusnõunikud

Euroopa Teadusuuringute Ühiskeskuse soovitused ja välja toodud probleemid:

1. Ministeeriumides on teadusnõunikel kommunikaatoritena väga erinev roll ning mõju.
2. Vaja rohkem ametlikke S4P mehhanisme. Mõned ametlikud mehhanismid on olemas, näiteks ministeeriumide spetsiaalsed ekspertkomisjonid, Riigikogu kutsub eksperte komisjonidesse, **kuid puudub ametlik praktika või koostöö valitsuse ja ülikoolide vahel.**
3. **Ministeeriumid ei võta ülikoolide kaudu ühendust üksikute teadlastega ja ülikoolid ei ole teaduslikust nõustamistegevusest teadlikud.** S4P tugineb seetõttu palju **ad hoc mehhanismidele** ja sageli **reaktiivsetele tegevustele**. Peetakse oluliseks, et S4P tavad institutsionaliseeritaks paremini ja süsteem oleks ennetavam.
4. Soovitus ministeeriumidesse nimetada temaatilised teadusnõustajad.
5. **Usaldus vajalik , et poliitikakujundajad saaksid võtta ühendust teadlastega ja teadlastel anda oma parimad hinnangud, isegi kui teadus ei ole teatud küsimuses täiesti üksmeelne.**

Teadusnõunikud

Euroopa Teadusuuringute Ühiskeskuse soovitusel ja välja toodud probleemid:

Vajalik on teaduse ja tehnoloogiaplattformide ning teadmiste vahendajate **professionaalsemaks muutmine**: vaja on luua ministriumides, Riigikogus, ülikoolides ja riiklikes akadeemias alaline struktuur teadmiste vahendamise spetsialistide jaoks, kes suudavad sünteesida ja kokku võtta juba tehtud uuringuid ning pakkuda tehnilist tuge karjääriteadlastele ja ministriumide teadusnõustajatele.

Näiteks luua ülikoolides poliitikaüksused, mis toetaksid Euroopa innovatsioonipartnerlust ja suhtleksid ennetavalt ministriumide teadusnõustajatega ning toetaksid/koolitaksid ülikoolide teadlasi oma ülikoolidest.

Teadusnõunikud

Kokkuvõtteks:

1. **Teadusnõunikel oluline roll teaduse kommuniqueerimisel.** Üldiselt peetakse tegevust edukaks, aga selgelt on arenguruumi. Limiteeriv on teadusnõunike **liigne koormatus** muude ülesannetega. Kasuks tuleb ka teadusnõunike sellealane koolitamine, **professionaalsuse suurendamine** (nt JRC, OECD ja DG Reformi algav projekt „Building capacity for evidence-informed policymaking in governance and public administration in a post-pandemic Europe“).
2. Teadusnõunike kommunikatsioonitegevused ministeeriumiti erinevad, **ad hoc baasil**, puudub keskne institutsionaliseeritud mehhanism või **ühtne lähenemine**.
3. Läbivad märksõnad: **usaldus ja suhtlemisoskus** (*honest broker vs biased advocate*).

Täna

Liina.eek@etag.ee